

Toneelspelers- gezelschap STAN

'Punten en uitroeptekens ombuigen in komma's' en vraagtekens

*Wat is repertoire? Die vraag werd in vorige nummers aan
verschillende theatermakers gesteld.*

*Ze is eveneens het vertrekpunt van dit gesprek met
Jolente de Keersmaecker en Frank Vercryussen van STAN.*

Met Discordia en Dito Dito verenigde STAN zich de voorbije maanden tot de tijdelijke 'repertoirevereniging De Vere'. Gedurende een aantal weken speelden ze een groot aantal teksten zonder de gebruikelijke wekenlange voorbereiding. Een trektocht doorheen het dramatische wereldrepertoire op zoek naar het vlees, de relevantie van de teksten.

Wat verstaat STAN onder repertoire? In een van hun beleidsteksten staat een uitspraak van Oliver Sacks (uit de VPRO-reeks *Een schitterend ongeluk*) over de werking van de hersenen en het geheugen. Vervang 'geheugen' en 'herinnering' door 'repertoire' en je bent er, zeggen de leden van STAN: 'Het geheugen grenst aan de verbeelding. Herinneringen zijn interpretaties, geen kopieën of reproducties. (...) Iedere herinnering heeft een context. (...) Alles komt in de geest terug in een nieuwe context en altijd in zekere zin gekleurd door het heden.'

Frank Vercryussen: Als je over 'repertoire' spreekt, dan heb je het in de eerste plaats over de teksten uit de toneelgeschiedenis. Maar als je over 'ons repertoire' spreekt, dan denk ik aan het toneelrepertoire én al die andere teksten. Als we nadenken over wat we willen doen, gaan we spontaan op zoek. We gaan dan niet eerst de hele dramatische literatuur zitten overschouwen.

Jolente De Keersmaecker: Meestal gaan we op zoek naar theaterteksten. Andere soorten teksten komen er eerder toevallig bij.

Vercryussen: Behalve als we echt 'naast' het repertoire werken: met een roman van Felix Timmermans, of met de brieven van Büchner uit 't *Is nieuwe maan en 't wordt aanzienlijk frisser*. Je vraagt je dan niet af: welk soort repertoire is dit nu? Je denkt dan alleen aan teksten die je heel schoon vindt en waar je iets mee wil doen.

De Keersmaecker: Het zijn twee manieren van met tekst om te gaan. De ene vertrekt meer vanuit de idee van een collage. Op een of andere manier vertrekt een voorstelling als 't *Is nieuwe maan* meer vanuit Willy Thomas, Frank en mij dan wanneer je een bestaande toneeltekst voor je neus krijgt. De dialoog is dan anders. Je sprokkelt veel meer naar je toe dan wanneer je als individu tegenover een heel grote tekst als van Ibsen of Büchner staat.

Etcetera: De relatie is anders?

Vercryussen: Maar het beginpunt is exact hetzelfde. Het is een soort primaire goesting of drift om met iets te werken.

Etcetera: Richt die drift zich op dingen waar je heel erg mee bezig bent, en die je op een of andere manier terugvindt in een tekst of die je absoluut wil zeggen?

Vercryussen: Nee, de vraag is telkens: wat nu? Er is altijd alles. Het ligt allemaal

voor je en het enige criterium dat je hebt, is je geheugen, je kennis van de toneelgeschiedenis of je bibliotheek. Wat nu, op dit moment? Niet over drie maanden, maar nu!

Als wij denken: dat moeten we nu spelen, dan krijgt dat voor ons ook een relevantie en kunnen we ook verantwoorden waarom we zoveel middelen besteden aan een voorstelling. Als je een voorstelling maakt, moet je de verantwoordelijkheid opnemen om daarmee ook te doen wat je wil. Je kan niet zo maar iets doen zonder motivatie. Als je twee miljoen uitgeeft terwijl mensen verhongeren, dan moet je een hele goede reden hebben om die twee miljoen uit te geven.

De Keersmaecker: Iemand draagt een nieuwe tekst aan. Je gaat met twee of drie mensen rond de tafel zitten om die tekst te lezen. Een van de plezantste momenten is wanneer je iets vindt waarvan je denkt: dat is actueel. Dat was het geval bij Büchner, dat is nu ook het geval bij *A Public Enemy* van Ibsen. De verbanden die je kunt leggen, de geschiedenis die je naar hier en nu kunt trekken zonder dat je daarom gaat 'actualiseren', want de tekst zelf heeft dat in zich: die drijfveren vind ik primordiaal. Waarom je op dat moment die tekst wil doen, werkt door in de voorstelling, in hoe die voorstelling gespeeld wordt. Een tekst doen zonder dat het moraliserend wordt, zonder dat je zegt: ik sta hier nu om jullie terecht te wijzen. Die grens ligt dikwijls heel moeilijk.

Vercryussen: Het gaat erom punten en uitroeptekens proberen om te buigen naar puntjes en vraagtekens en komma's. Het gaat niet om de moraliserende vertelling. Het gaat erom dat je jezelf als mens laat gelden op een scène en mensen het recht geeft om zich ook te laten gelden. Dat is eigenlijk het enige.

De Keersmaecker: Ik zeg dat omdat de discussie heel fel opgelaaid is na 24 november: moet het niet allemaal veel duidelijker? Zijn wij niet diegenen die aan de noodrem moeten gaan trekken?

Vercryussen: Als je daar aan toegeeft, verloochen je jezelf. Na 24 november is er een discussie gekomen die eigenlijk half hypocriet is. Volgend jaar is het 1994 en uiteindelijk is er weinig gebeurd! En in dat tijds-kader spelen wij: een Antwerps gezelschap in Antwerpen 93, culturele hoofdstad van Europa, waar in '94 meneer De Winter misschien wel in de burgemeestersstoel zit. Dat is waar wij mee bezig zijn! En we vinden nog altijd dat theater ook daarover heel relevante dingen kan zeggen. In ieder geval een soort van openheid kan aanbieden waardoor discussie mogelijk wordt. Wat niet wil zeggen dat wij politieke discussies willen voeren,